

Denne lista ligger i et underområde til: <http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn> (ta ev. kopi til nettleseren)

Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, Institutt for lingvistik, litteratur og estetikk (LLE), Universitetet i Bergen

ivar.utne(KRØLL)uib.no

Første gang lagt ut 6.5.2007; siste endring: 03.09.2007 15:37; lagra med ny nettside 04.03.2009 13:50

UKRAINSKE NAVN OG REGLER I DEN NORSKE NAVNELOVEN:

- KJØNNBESTEMTE ENDINGER I ETTERNAVN (§ 6 2. LEDD)**
- EN AV FORELDRENES ETTERNAVN MED ENDING SOM VISER SLEKTSKAP (§ 4 1. LEDD NR. 2)**

Den viktigste målgruppa for denne framstillinga er navnesaksbehandlere ved folkeregistera og hos fylkesmennene.

Det mest nyttige for navnesaker fra denne framstillinga er oversikten som viser de kjønnsbestemte endingene.

Alt det øvrige som står nedenfor, er ikke nødvendig for å løse de vanligste navnesakene for folk med ukrainsk bakgrunn. Forklaringene om hver etternavnsending og delen om transkribering ment først og fremst for de spesielt interesserte, slik det går fram underveis. Det er tatt med så mange detaljer om ulike måter å transkribere på (skrive om til latinske alfabet), fordi samme ukrainske navn ofte kan forekomme med ulike stavemåter.

Navnesaker skal avgjøres med grunnlag i lov om personnavn og Rundskriv G-20/2002 (se referanser på overordna nettside). Framstillinga nedenfor innholder råd om hvordan navnesaker for ukrainske navn kan løses og bygger på hvordan jeg (IU) gir råd. Dersom disse råda kan komme i motsetning til de nevnte dokumenta, er det de styrende dokumenta som gjelder.

Meld gjerne fra til meg om feil og unøyaktigheter (etter planen vil framstillinga bli pussa snart). Det vil i liten grad være aktuelt å bygge ut denne framstillinga mer, da den først og fremst er ment for praktisk bruk. Ei mer omfattende framstilling om ukrainsk navneskikk, og særlig etternavnsskikk, er levert til trykking i tidsskriftet *Namn og Nemne*, årg. 2006 (nr. 23), som kommer ut høsten 2007.

© **Opphavsrett og kopirett til denne framstillinga:** Ivar Utne. Den kan ikke distribueres i strid med åndsverksloven. Eksempler kan brukes med referanse til overskriften og forfatteren.

Prinsippa for kjønnsbestemte etternavn etter ukrainsk skikk

Etter ukrainsk navneskikk har hver person tre navn: Fornavn, fars fornavn med kjønnsbestemt ending og etternavn. Rundt halvparten av etternavna har kjønnsbestemt

ending. Dette innebærer at menn normalt har samme etternavn hele livet. Kvinner har tradisjonelt farens etternavn når de er ugift, og ektemannens etternavn når de er gift. Kjønnbestemt etternavnsbruk deler ukrainsk med russisk og flere land med slaviske språk, men navneformene er dels ulike fra land til land.

Bruken av etternavn med kjønnbestemte endinger fra ukrainsk går fram av eksempelet i tabell 1. Ei kvinne som er datter av *Mykolaj Ihorskyj* (Миколай Ігорський), vil kunne hete *Oksana Ihorska* (Оксана Ігорська) som ugift. (Tabellen nedenfor har også med fars fornavn med ending, noe som blir omtalt i et eget hovedavsnitt om det.) Når kvinna gifter seg med *Taras Hryhoriv* (Тарас Григорів), endrer hun tradisjonelt navn til *Oksana Hryhorova* (Оксана Григоровна). Deres eventuelle sønner får etternavnet *Hryhoriv*, som er den mannlige forma av foreldrenes etternavn. Eventuelle døtre får etternavnet *Hryhorova*, som er den kvinnelige forma av foreldrenes etternavn. *Symonenko* i tabellen har samme ending for begge kjønn.

Menn	Kvinner
far Mykolaj Oleksandrovytsj Ihorskyj Mykolaj Oleksandrovytsj Ihors'kyj Миколай Олександрович Ігорський	mor Julija Stanislavina Ihorska (f. Symonenko) Yuliya Stanislavina Ihors'ka (f. Symonenko) Юлія Станіславівна Ігорська (f. Симоненко)
sønn Volodymyr Mykolaevytsj Ihorskyj Volodymyr Mykolaevytsj Ihors'kyj Володимир Миколаєвич Ігорський	datter (er kone nedenfor) Oksana Mykolajivna Ihorska Oksana Mykolajivna Ihors'ka Оксана Миколаївна Ігорська
ektemann Taras Viktorovytsj Hryhoriv Taras Viktorovytsj Hryhoriv Тарас Вікторович Григорів	kone (er datter ovenfor) Oksana Mykolajivna Hryhorova Oksana Mykolajivna Hryhorova Оксана Миколаївна Григоровна
sønn Serhij Tarasovytsj Hryhoriv Serhij Tarasovytsj Hryhoriv Сергій Тарасович Григорів	datter Natalija Tarasivna Hryhorova Nataliya Tarasivna Hryhorova Наталія Тарасівна Григоровна

Tabell 1. Navn for far, datter, datters ektemann, ekteparets sønn og datter

Første transkribering for hvert navn bygger på et system fra Språkrådet 2006b. Den andre versjonen av hvert navn følger et mye brukt transkripsjon i USA, som i hovedsak følger BGN/PCGN 1965. Transkribering er omtalt i en egen del nedenfor.

På denne nettsida er det lagt inn rammer med kommentarer til hvordan navnesøknader kan behandles. De er merka med →-tegn (høyrepil) i venstre marg, som i neste avsnitt.

Ukraina har vært del av Sovjetunionen, og både russisk og ukrainsk skikk blir brukt bl.a. i Russland og Ukraina.

- De omtalte overføringene av etternavn ovenfor kan normalt behandles etter § 4 1. ledd nr. 1 om foreldres etternavn for barn og § 4 1. ledd nr. 4 for etternavn fra ektefeller. I tillegg gjelder § 6 2. ledd for kjønnbestemt ending i etternavn. Etter disse reglene i den norske navneloven kan også menn ta kvinnelige ektefellers etternavn og bruke mannlige ending.
- Reglene om kjønnbestemte endinger i den norske personnavnloven er omtalt utførligere på ei tilsvarende nettside om litauiske etternavn.

Fars fornavn med ending, mellomnavn

Mellom for- og etternavnet bruker de fleste i Ukraina farens fornavn med ending, dvs. patronym. Dette er omtalt som *parentonym* i forbindelse med den norske navneloven, noe som er en kjønnsnøytral betegnelse for en av foreldrenes etternavn med ending som viser slektskap. Dette er det eksempler på i tabell 1. Det ukrainske patronymsystemet er ganske likt det russiske, men det har litt ulik språklig utforming. Nedenfor er de først skrevet med Språkrådets transkripsjon og dernest på ukrainsk med kyrillisk skrift.

For menn: -ovytsj (-ович), f.eks. *Oleksandrovytsj* (Олександрович). Med andre transkriberinger enn Språkrådets norske, vil endinga kunne være bl.a. *-ovyč* (USA, LC) og *-ovič* (ISO), slik at eksempelet ovenfor kan bli f.eks. *Oleksandrovyč*.

Flere språklige detaljer:

Dette tilsvarer russisk *-ovitsj*, eventuelt *-ovich* (USA) og *-ovič* (ISO), for samme bruk, med forskjell i uttale og transkribering for *u* for de mest brukte transkriberingsmåtene, dvs. både *i* og *y* er i bruk. Den russiske endinga *-jevitsj*, ev. *-evich* (USA, LC) og *-evič* (ISO), som blir brukt etter palatale konsonanter, er stort sett ikke i bruk for ukrainsk.

Den ukrainske endinga *-ovytsj*, og transkripsjonsvarianter som ovenfor, fins også som ending i faste etternavn, der denne endinga blir brukt for begge kjønn. Det står mer om det under omtalen av etternavnsendinger nedenfor.

For kvinner: -ivna (-івна), f.eks. *Oleksandrivna* (Олександрівна), slik det er med alle transkripsjonsvariantene som er brukt i denne framstillinga. Når farens navn ender på *-i*, er endinga **-jivna (-ївна)**, f.eks. *Mykolajivna* (Миколаївна), eller transkriberingsvariantene *Mykolajivna* (USA) og *Mykolaivna* (ISO).

Flere språklige detaljer:

Det vil si at det er språkhistoriske grunner til at ukrainsk har *-ivna* mens russisk har *-ovna* og *-jevna*, slik det er forklart for endring fra *o* og *e* til *i* under omtalen av språkhistorie ovenfor.

Navnet for dattera til *Mykolaj Biletskyj* i eksempelet ovenfor kan utvides slik med fornavn, parentonym/mellomnavn og etternavn:

Oksana Mykolajivna Biletska
(Оксана Миколаївна Білецька).

→ De ukrainske parentonymene oppfyller kravene i § 4 1. ledd nr. 2 i navneloven, og kan normalt gis som mellomnavn etter den norske navneloven. Det vil si at ukrainske parentonym som mellomnavn blir gitt etter en kombinasjon av § 4 1. ledd nr. 2 (parentonym som etternavn) og § 9 (mellomnavn).

Med den norske navneloven vil parentonymene her også kunne bli gitt som etternavn, slik at dette åpner for kjønnsbestemte etternavn. Jf. også omtalen av etternavnsendinga *-ovytsj* nedenfor.

Etter navneloven står en fritt til å velge parentonymendinger fra andre navnekulturer enn en sjøl er nært knytta til. Det innebærer at personer med ukrainsk bakgrunn f.eks.

kan bruke russiske endinger, og andre kan bruke ukrainske. Jf. særlig Rundskriv G-20/2002, pkt. 3.5.3, s. 34–35.

Mange mønster for endinger i ukrainske etternavn

Det er mange ulike endinger i bruk i ukrainske etternavn. Det er videre slik at for mange endinger fins det ei beslektet ending for det andre kjønn. Endinger opptrer altså i par, f.eks. det mest brukte som har den mannlige *-skyj* og det kvinnelige *-ska*, etter Språkrådets transkripsjon.

Dessuten har, som nevnt, rundt halvparten av ukrainske etternavn samme form for begge kjønn (stikkprøver i Lukjanjuk 2002). Det omfatter opphavlige patronym (*-ovytsj*), diminutiv-ender med bokstaven *k* som del, som begge omfatter stor del av navneutvalget, og ellers er det mange navn med forskjellig opphav. Noen av dem har endinga *-a* eller *-ja* for begge kjønn, dvs. lik vanlige kvinneendinger for øvrig, f.eks. *Zozulja* (Зозуля).

Tabellene viser endinger og eksempler på navn i flere former. Den første linja for hvert navn viser hvordan det blir skrevet om til norsk etter transkriberingsreglene fra det norske Språkrådet. Like under blir det samme vist med kyrillisk skrift slik de skrives på ukransk. Dessuten er det for noen av navna ført opp flere andre former. Det er særlig transkriberingsvarianter som blir tydelig ulike med forskjellige system, som er tatt med. Flere former av navna og endingene i navnetabellene, vil en kunne få fram med å bruke transkriberingsinformasjonen i tabellen nederst på nettsida.

Oversikten med endinger kan i første omgang leses uten at en har gått gjennom omtalen av transkribering. Den forklarende teksta om hvert av endingspara er skrevet for dem som gjerne vil ha litt bakgrunnsinformasjon. Til det praktiske søknadsarbeidet vil oversikten kunne brukes også uten å lese forklaringene.

Oversikt over mye brukte etternavsendinger

a)

-skyj, -ska

-tskyj, -tska;

	Endinger		Eksempler på navn	
	menn	kvinner	menn	kvinner
NO	-skyj	-ska	lhorskyj	lhorska
Ukr	-ський	-ська	Ігорський	Ігорська
LC	-s'kyj	-s'ka	lhors'kyj	lhors'ka
USA	-s'kyy	-s'ka	lhors'kyy	lhors'ka
ISO	-s'kij	-s'ka	lgors'kij	lgors'ka
NO	-tskyj	-tska	Biletskyj	Biletska
Ukr	-цький	-цька	Білецький	Білецька
LC	-ts'kyj	-ts'ka	Bilets'kyj	Bilets'ka
USA	-ts'kyy	-ts'ka	Bilets'kyy	Bilets'ka
ISO	-c'kij	-c'ka	Bilec'kij	Bilec'ka

Tabell 2. -skyj, -tskyj

Noen språklige detaljer:

Disse endingene er en språklig variant av *-ski* og *-ska* o.likn. som fins med opphav i mange østeuropeiske land, med navn som *Stravinski* og *Levinski*. Endingene *-ski* og liknende har i utgangspunktet blitt lagt til stedsnavn for å lage etternavn i mange land, men har også blitt lagt til fornavn og kallenavn. På russisk er formene *-skij* (-ский) og *-skaja*, ev. *-skaya* og *-skaia* (-ская). Under russifisering har de ukrainske formene ofte blitt til de russiske.

Skrivemåten med *t* først i *-tskyj* og *-tska* hører med på ukrainsk, fordi *ts* her står for ett tegn i kyrillisk på ukrainsk, ц. Uttalen er en ustemt alveolar affrikat, /ts/. Tegnet som på kyrillisk kommer etter kyrillisk ц eller с, er ь. Det spesifiserer at de kyrilliske tegna ц og с skal ha palatal uttale i disse tilfella. Tegnet ь blir ikke gjengitt i transkribering på alle språk, bl.a. ikke norsk, men vi ser i tabellen nedenfor at det blir gjengitt som apostrof i andre transkriberinger. Tabellen nedenfor viser eksempler.

→ Det som står om russifisering ovenfor innebærer bl.a. at søknader fra ukrainere om å få tilbake ukrainske endinger bør innvilges med grunnlag i en bestemmelse som passer i § 4 1. ledd, avhengig av hvordan det kan dokumenteres.

Dette gjeder både *-aja* (*-aya*, o.likn.) til *-a* for kvinner, endringer fra *-ij* og liknende for menn, og fra *-s-* o.likn. til *-ts-* og o.likn. for begge kjønn.

b)

-iv, -ova/-eva;

-ov, -ova;

-jev, -jeva

o.a.

På ukrainsk blir endinga *-iv* brukt for menn, mens *-eva* blir brukt for kvinner, som vist i tabellen nedenfor.

Flere språklige detaljer:

Endinga *-iv* tilsvarer russisk *-ov* og *-jev*. Den kyrilliske i-en, skrevet *l*, som ikke fins i det russiske alfabetet, gjelder en lyd som har utvikla seg språkhistorisk fra /o/ og /e/. Under russifisering av ukrainske navn i Sovjetunionen på 1900-tallet, ble ofte etternavn med endinger på *-iv* endra til *-ov* eller *-jev*.

For øvrig er også de russiske *-ov*, *-ova* i bruk i Ukraina, og *-jev*, *-jeva*, jf. tabellen.

	Endinger		Eksempler på navn	
	menn	kvinner	menn	kvinner
NO	-iv	-ova (-iva)	Hryhoriv	Hryhorova (-iva)
Ukyr	-iv	-ова (-іва)	Григорів	Григорова (-іва)
NO	-iv	-eva	Vasyliv	Vasyleva

Ukyr	-ів	-ева	Василів	Василева
NO	-ov	-ova	Hryhorov	Hryhorova
Ukyr	-ов	-ова	Григоров	Григорова
NO	-ijev	-ijeva	Hryhorijev	Hryhorijeva
Ukyr	-ієв	-ієва	Григорієв	Григорієва
NO	-jev	-jeva	Hryhorjev	Hryhorjeva
Ukyr	-єв	-єва	Григор'єв	Григор'єва
LC	-jev	-ieva	Hryhorjev	Hryhorjeva
USA	-yev	-yeva	Hryhor"yev	Hryhor"yeva
ISO	-êv	-êva	Grigor'êv	Grigor'êva

Tabell 3. -iv, -ov, -iev og -jev

→ Det som står om *-iv* ovenfor innebærer bl.a. at søknader fra ukrainere om å få tilbake *-iv* bør innvilges med grunnlag i § 4 1. ledd på samme måten som for *-aja* til *-a* o.a. ovenfor.

c)
-yn (-jin), -yna;

Endingene *-yn* for menn og *-yna* for kvinner er lite i bruk. De blir brukt etter samme mønster som for *-in* og *-ina* på russisk. Disse endingene har blitt satt til fornavn eller kallenavn som ender på *-a*. For menn på ukrainsk fins også varianten *-jin*.

	Endinger		Eksempler på navn	
	menn	kvinner	menn	kvinner
NO	-yn (-jin)	-yna	Khomyn	Khomyna
Ukyr	-ин (-їн)	-ина	Хомин	Хомина
LC, USA	-yn	-yna	Khomyn	Khomyna
ISO	-in	-ina	Homin	Homina

Tabell 4. -yn

d)
-ovytsj og -evytsj
-ytsj

Endingene *-ovytsj* (-ович) og *-evytsj* (-евич) blir mye brukt i faste etternavn, og er lik parentonym (en av foreldrenes fornavn med ending). Transkriberingsvarianter er bl.a. *-ovyčh* og *-ovič*, og tilsvarende med *-e*. Den ukrainske *ovytsj*- og *evytsj*-endingene i faste etternavn blir brukt både for menn og kvinner, dvs. at døtre får det i samme form fra sin far eller sine foreldre, og kvinner får det fra sine ektemenns etternavn i samme form som dem. Se også omtalen av "Fars fornavn med ending, mellomnavn" ovenfor, der det går fram at bl.a. kvinner kan bruke parentonym som etternavn etter den norske navneloven.

Endinga *-ytsj* (-ич) fins også, men er sjelden i bruk i Ukraina. Den har transkriberingsvarianter som *-ych* og *-ič*. Bakgrunnen for bruken er den samme som for *-ovytsj* og *-evytsj*. Også for denne endinga er lik for menn og kvinner.

	Endinger	Eksempler på navn
	menn, kvinner	menn, kvinner
NO	-ovytsj	Hryhorovitsj, Hrihorovitsj
Ukr	-ович	Григорович, Грігорович
LC, USA	-ovych	Hryhorovych, Hrihorovych
ISO	-ovič	Grigorovič, Grigorovič
NO	-evytsj	Jarosjevitsj
Ukr	-евич	Ярошевич
LC	-evych	Iaroshevych
USA	-evych	Yaroshevych
ISO	-evič	Āroševič
NO	-ytsj	Visytsj
Ukr	-ич	Вісич

Tabell 5. -ovytsj, -evytsj, -ytsj

Fordi den ukrainske etternavnsendinga *-ovytsj* er lik endinga som blir brukt som parentonym for menn, kan menn ha to navn med denne endinga, der ett er parentonym og ett er etternavnet i familien. Slik er det for statsministeren i Ukraina (april 2007): *Viktor Fedorovytsj Janukovytsj* (Віктор Федорович Янукович).

- Endinga *-ovytsj* har altså ikke kjønnsbestemte ukrainske etternavnsendinger. Dersom noen ønsker å unngå denne endinga som er lik det mannlige parentonymet (patronym, som er fagterm for fars fornavn med ending som viser slektskap), kan en vurdere løsninger som er omtalt for "Fars fornavn med ending, mellomnavn" ovenfor.
- Se også rådene for *-enko* m.fl. nedenfor.

e)
-enko;
-ko;
-uk

Det fins noen varianter av endinger som slutter på *-enko*, *-ko* og *-uk*. Disse har samme form for menn og kvinner. Avhengig av uttale av slutten av navnet (fornavn eller kallenavn) som endigene opphavlig ble hengt på, vil det før disse endingene komme *-j-*, *-sj-* eller *-tsj-*, og andre transkriberingsvarianter som det fins noen eksempler på i tabellen, f.eks. *-tjsenko* og *-tsjuk*.

Flere språklige detaljer:

Endinga *-enko* har opphavlig betydninga 'liten' og har blitt lagt til farens eller forfedres fornavn for å danne etternavn tilsvarende sen-navn i Norge. Endinga *-uk* er en nyere konstruksjon som også er lagt til navn på forfedre på samme måten.

	Endinger	Eksempler på navn
	menn, kvinner	menn, kvinner
NO	-enko	Lytvynenko
Ukyr	-енко	Литвиненко
LC, USA	-enko	Lytvynenko
ISO	-enko	Litvinenko
NO	-tsjenko	Kravtsjenko
Ukyr	-ченко	Кравченко
NO	-sjtsjenko	Jusjtsjenko
Ukyr	-щенко	Ющенко
LC	-shchenko	Iushchenko
USA	-shchenko	Yushchenko
ISO	-ŝenko	Ŭsenko
NO	-ko	Hlibko
Ukyr	-ко	Глібко
LC, USA	-ko	Hlibko
ISO	-ko	Glibko
NO	-tsjuk	Kravtsjuk
Ukyr	-чук	Кравчук
LC, USA	-chuk	Kravchuk
ISO	-čuk	Kravčuk
NO	-sjuk	Tarasjuk
Ukyr	-сюк	Тарасюк
LC	-siuk	Tarasiuk
USA	-sjuk	Tarasjuk
ISO	-sûk	Tarasûk
NO	-uk	Dmitruk
Ukyr	-ук	Дмитрук
NO	-juk	Stanjuk
Ukyr	-юк	Станюк

Tabell 6. Etternavn av diminutiver, *-enko* m.fl.

→ Dersom noen ønsker egne kvinnelige former av disse, ser det ikke ut til å være grunnlag for det etter § 6 2. ledd. Derimot vil varianter av disse navna kunne gis som nye etternavn etter § 3 3. ledd eller med samtykke etter regelen for beskytta etternavn § 3 2. ledd.

Samme behandling kan være aktuell av varianter som ikke er omtalt for de øvrige etternavna ovenfor. Jeg undersøker gjerne mer dersom slike saker skulle være aktuelle.

f)
-a;
-ja

Som tidligere nevnt, fins også noen etternavn som ender på -a eller -ja for både menn og kvinner. Den sistnevnte har transkriberingsvarianter som -ia, -ya og -â. Her er to eksempler bygd på etternavn henta fra boka *Slovnyk prizvysjsj*, s. 420.

	Endinger	Eksempler på navn
	menn, kvinner	menn, kvinner
No	-a	Bora
Ukr	-a	Бора
No	-ja	Zozulja
Ukr	-я	Зозуля
LC	-ia	Zozulia
USA	-ya	Zozulya
ISO	-â	Zozulâ

Tabell 7. -a, ja

Transkribering, innledende

For å behandle de fleste navnesakene med ukrainsk bakgrunn er det neppe behov for å kjenne til transkriberingsmåtene. Det er neppe heller behov for å kjenne framgangsmåter for å behandle saker der navn skal transkriberes. Framstillinga nedenfor er laga først og fremst for dem som likvel vil vite litt om slikt, eller som får saker der det er aktuelt.

Formålet med transkriberingssystemer er dels å kunne gjengi tekst på en måte som gir støtte for en tilnærma rett uttale for dem som leser på det nye alfabetet, og dels å kunne ha et system der en i det nye alfabetet kan se hvilket tegn som har stått i det opprinnelige. Her oppstår det mange konkurrerende hensyn, slik at det blir mange ulike måter å skrive om på. I praksis oppfyller ikke transkriberingssystem brukt utenfor vitenskapelige miljøer de ideelle krava som er nevnt ovenfor. ISO-standarden bygger på at tegnet i ett alfabet skal vise klast mulig hvilket tegn som er brukt på det andre. De andre standardene som blir omtalt her, tar i større grad hensyn til uttalen på de engelsk eller andre vestlige språk.

Personer fra Ukraina og andre land med ikke-latinsk alfabet har oftest fått sitt navn transkribert enten i hjemlandet eller i andre land før de kommer til Norge. De kan til og med ha valgt sin egen transkriberingsmåte. Flere transkriberingssystem er gjerne i bruk i de fleste

land, bl.a. fordi det fins både eldre og nyere system i bruk, og fordi system fra flere land blir brukt bl.a. av tolker.

Kort om de mest aktuelle transkriberingssystema

De systema en kan vente å finne oftest for ukrainsk, er systemer brukt i for engelsk særlig i USA og systemet brukt av ukrainske myndigheter. Det ukrainske systemet er ikke brukt i oversikten ovenfor. Ut for "LC" og "USA" i eksemplene ovenfor fins former både for Library of Congress (LC, som er USAs nasjonale bibliotek) og vanlige former brukt i USA og mange land ellers. Det norske Språkrådets norm kan også brukes, merka med "NO" i oversiktene ovenfor. Mest sannsyelig vil ukrainere foretrekke former som er kjent i mange land.

ISO-standarden som det blir vist til i oversiktene, er en standard utgitt av den internasjonale standardiseringsorganisasjonen, International Standards Organization. Referanse fins i kildelista nederst her. Den standarden er særlig brukt i transkribering av personnavn i noen land som har gjort avtale seg i mellom om å bruke den, jf. nedenfor. Det er også mulige former å bruke i Norge.

I noen land blir det stilt krav om at ISO-standarden for transkribering av det aktuelle alfabetet og språket blir brukt for omskriving til navneformer som skal registreres i folkeregister. Formålet med streng normering er i dette tilfellet å få like skrivermåter for samme person i hvert land. Det gjelder en avtale som er inngått i organet CIEC mellom landa Tyskland, Østerrike, Hellas, Italia, Luxembourg, Nederland og Tyrkia (Convention CIEC no 14, artikkel 4, inngått 13.9.1973).

- I Norge blir det ikke stilt krav om bestemte standarder når navn skal føres i folkeregisteret. Dette vil si at innvandre kan få navna transkribert etter etablerte transkriberingsmåter i Norge eller andre land. Dette gjelder ved innvandring, innhenting av tidligere etternavn (f.eks. etter § 4).
- Det vil være urimelig overfor bærere av beskytta etternavn i Norge at navnesøkere med navn som har ikke-latinsk alfabet som opphav, får skrivemåter som er like beskytta navn i tilfeller der søkerne ikke følger transkriberingsmåter som er i bruk.
- For øvrig bør innvandrere kunne få alle former som det er mulig å dokumentere at søkeren eller noen i tidligere slektsledd har hatt som offisielt etternavn eller mellomnavn.
- Dersom skrivemåtene ikke kommer i konflikt med beskytta etternavn (§ 3 2. ledd) eller får urimelig utforming på andre måter (jf. § 10 1. ledd), trenger en ikke stille krav om bruk av noen standard. Nye etternavn i Norge kan være resultat både av transkribering etter bestemte standarder og av kreativ utforming.
- Folk som kommer til Norge med navn skrevet på et latinsk alfabet, skal normalt føres inn med navnet som det er, i det norske folkeregisteret. Større eller mindre endringer av navn skal behandles etter de norske reglene i § 3 (frie, beskytta, nye etternavn) og § 4 (tilknytning), jf. pkt. 3.5.8, s. 38–39, i rundskrivet. Dette gjelder også personer som har fått navnet transkribert til latinsk alfabet i et annet land før de har kommet til Norge.
- Videre gjelder det regler for retting av navn, omtalt under pkt. 2.3.5, s. 16–17, i rundskrivet. Det innebærer at innvandre med navn skrevet med latinske bokstaver, kan få gjort om latinske bokstaver som ikke er i det norske alfabetet, til bokstaver i det norske alfabetet, eller de kan få forkorta navnet etter bestemte regler. Endring til

bokstaver i det norske alfabetet kan være aktuelt når det er transkribert til latinske tegn utenom det norske alfabetet, jf. omtale av slike tegn nedenfor.

Endring av transkriberingsmåte kan vurderes etter reglene i det nevnte pkt. 3.5.8 og pkt. 2.3.5.

Forskjell mellom ukrainsk og russisk bruk av kyrillisk

Transkribering fra ukrainsk er ulik transkribering fra russisk særlig når det gjelder forholdet mellom G og H og mellom I og Y for noen av tegna.

Г og г skrives om til H og h fra ukrainsk, mens de skrives om til G og g fra russisk. Dette er ofte i samme navn som fins både på russisk og ukrainsk, slik at Григор'єв blir transkribert *Hryhorev* fra ukrainsk. Det tilsvarende navnet blir skrevet Григорьев på russisk og blir transkribert til *Grigorjev*. Tilsvarende navn blir skrevet Сергій på ukrainsk og Сергей på russisk. Fra ukrainsk til norsk blir det Serhij, og fra russisk Sergij. Samme tegn gir h og g her.

Ґ og ґ skrives om til G og G fra ukrainsk. Tegnet fins ikke på russisk, og er lite brukt i ukrainske navn.

И og и skrives etter mange av systema om til Y og y fra ukrainsk, mens de skrives om til I og i fra russisk. Se gjerne omtalen av etternavnsendinga *-skyj* ovenfor.

Ukrainsk har kyrillisk І og і og Ї og ї. Det første paret av stor og liten bokstav blir helst skrevet om til I og i, mens den andre dels kan bli skrevet om til Yi og yi etter system i USA og til Ji og ji på norsk.

Detaljene i noen system for transkribering fra ukrainsk

Nedenfor fins en tabell som viser hvordan hvert tegn på kyrillisk for ukrainsk blir skrevet om til de samme standardene som i oversikten ovenfor. I tillegg er systemet til de ukrainske myndighetene med.

I tabellen nedenfor er det ført opp former både for begynnelsen av ord og inne i ord.

Flere detaljer:

For begynnelsen av ord kan en spesielt legge merke til at systemet til de ukrainske myndighetene har ulik transkribering først i ord og inne i ord, særlig ei veksling mellom Y først i ord og *i* inne i ord for noen tegn. Dessuten bruker systemet til Library of Congress (LC) doble store bokstaver først i ord for noen tegn. De doble tegna skal etter LC-systemet bindes sammen med bue over, noe som normalt ikke lar seg gjøre på tastatur. LC-systemet vil dessuten være lite i bruk for navn i offentlige dokumenter som folkeregistera får.

Latinske bokstaver utenom det norske alfabetet

Slik det går fram av tabellen nedenfor, er noen av tegna fra latinsk alfabet som det kan transkriberes til, ikke med i det norske alfabetet. Det gjelder særlig Â, Ê, Û, Ĭ, İ, Ì, Č, Š, Š, Ž og G med nedoveraksent. Det vil i alle disse tilfella si at det er brukt såkalte diakritiske tegn som ikke blir brukt i det norske alfabetet. Apostrofer brukt som bokstaver kan heller ikke

regnes som bokstaver i det norske alfabetet. Apostrofer kan bl.a. være med i transkribering fra bl.a. ukrainsk.

→ Ifølge Rundskriv G-20/2002, pkt. 2.3.4, skal tegn utenfor det norske alfabetet ikk godtas i nye navneformer som folk får registrert i Norge. Det omfatter bl.a. tegna som er nevnt foran. Ifølge pkt. 2.3.5 i rundskrivet kan bærerne beholde diakritiske tegn om de har dem med til Norge. Det siste innebærer at folk kan få med inn i Norge navn som er transkribert med diakritiske tegn i andre land. Apostrofer blir også registrert i navn som folk har med til Norge. Se også omtale av transkribering av navn i ramme ovenfor.

Ukyr	Uttale, IPA	USA (BGN/PCGN)	LC	Ukrainske myndigheter, UKR	ISO 9:1995	Språkrådet, norsk
А а	a	A a	A a	A a	A a	A a
Б б	b	B b	B b	B b	B b	B b
В в	w	V v	V v	V v	V v	V v
Г г	h	H h (*)	H h	H h (*)	G g	H h
Ґ ґ	g	G g	G g	G g	ǵ(**)	G g
Д д	d	D d	D d	D d	D d	D d
Е е	ɛ / e	E e	E e	E e	E e	E e
Є є	jɛ / je	Ye ye	IE ie	Ye ie	Ě ê	Je je
Ж ж	ʒ	Zh zh	ZH zh	Zh zh	Ž ž	Zj zj
З з	z	Z z	Z z	Z z	Z z	Z z
И и	ɪ	Y y	Y y	Y y	I i	Y y
І і	i	I i	I i	I i	İ ì	I i
Ї ї	ji	Yi yi	Ī ī	Yi, i	Ī ĩ	Ji ji
Й й	j	Y y	Ī ī	Y, i	J j	J j
К к	k	K k	K k	K k	K k	K k
Л л	l	L l	L l	L l	L l	L l
М м	m	M m	M m	M m	M m	M m
Н н	n	N n	N n	N n	N n	N n
О о	ɔ	O o	O o	O o	O o	O o
П п	p	P p	P p	P p	P p	P p
Р р	r	R r	R r	R r	R r	R r
С с	s	S s	S s	S s	S s	S s
Т т	t	T t	T t	T t	T t	T t
У у	u	U u	U u	U u	U u	U u
Ф ф	f	F f	F f	F f	F f	F f
Х х	x / (a)ch	Kh kh	Kh kh	Kh kh	H h	Kh kh
Ц ц	ts	Ts ts	TS ts	Ts ts	C c	Ts ts
Ч ч	tʃ	Ch ch	Ch ch	Ch ch	Č č	Tsj tsj
Ш ш	ʃ	Sh sh	Sh sh	Sh sh	Š š	Sj sj
Щ щ	ʃtʃ	Shch shch	Shch shch	Sch sch	Š š	Sjtsj sjtsj

Ь ь		'	'	'	'	(ikke noe)
Ю ю	ju	Yu yu	IU iu	Yu iu	Û û	Ju ju
Я я	ja	Ya ya	IA ia	Ya, ia	Â â	Ja ja
'		"	(ikke noe)	"	'	(ikke noe)

Tabell 8. Oversikt over noen system for transkribering fra kyrillisk for ukrainsk til latinsk skrift

Hvert transkripsjonspaar viser først skrivemåte i begynnelsen av ord og dernest for andre posisjoner.

(*) Det er unntaksregler for transkripsjon av tegnet i noen tegnkombinasjoner.

(**) Kyrillisk Г og г skal etter ISO-standardens skrives om til G og g med nedoveraksent (`) over.

Tegnet er ikke definert i Unicode-systemet for datategn foreløpig, slik at det ikke lar seg skrive på tastatur.

Forkortelser brukt i tabellene

ISO = Standarden for transkribering fra kyrilliske til latinske bokstaver fra International Organization for Standardization; se litteraturlista

LC = Library of Congress, USAs nasjonalbibliotek; standarden for ukrainsk trykt i: *ALA-LC Romanization Tables. Transliteration Schemes for Non-Roman Scripts*. Washington: Library of Congress, 1997. [ALA = American Library Association, som også har godkjent denne standarden]

NO = transkripsjon etter Språkrådets regler for transkripsjon fra ukrainsk til norsk, som er Språkrådet 2006b i litteraturlista

USA = mye brukt transkripsjon i USA, som i hovedsak følger BGN/PCGN 1965, se litteraturlista

Ukyr = Ukrainsk skrivemåte med kyrillisk skrift.

UKR = system brukt av myndighetene i Ukraina, se *Ukrainian System* i litteraturlista

Kilder

Viktige kilder for denne framstillinga har vært:

B.O. Unbegaun: *Russian Surnames*, Oxford 1972. [Omaler av ukrainsk språk og navneskikk.]

BGN/PCGN 1965 = *Romanization of Ukrainian. BGN/PCGN 1965 System*. I: U.S. Board on Geographic Names, Foreign Names Committee Staff (BGN). 1994: *Romanization Systems and Roman-Script Spelling Conventions*. [Også godkjent av Permanent Committee on Geographical Names for British Official Use (PCGN).] Nettadresse: http://gort.ucsd.edu/edocs/fed/USBGN_romanization.pdf [henta 24.7.2007]

Slovník prizvysjtsj. Praktytsjijj slovozmínno-orfohrofitsjnyj [Словник прізвищ. Практичний словозмінно-орфографічний]. Tsernivitsi, 2002. [Ukrainsk etternavnleksikon med bøyingsformer for 30 000 navn, uten navneforklaringer. Med egen oversikt over bøyingsmønster. Ukrainsk tekst.]

Bernard Comrie og Greville G. Corbett: *The Slavonic Language*. London og New York 2002. [Omtalen av ukrainsk språk.]

Når jeg skriver dette, ligger det en brukbar oversikt over transkribering fra ukrainsk til flere språk på denne nettadressa hos Wikipedia:

http://en.wikipedia.org/wiki/Romanization_of_Ukrainian

Språkrådets transkribering for ukrainsk, russisk og flere andre språk ligger på denne nettside (ta kopi til nettleseren):

http://www.sprakrad.no/Ordboeker/Andre/Transkripsjon_av_kyrillisk_og_nygresk/
Transkribering for ukrainsk ligger under sida for ikke-russisk kyrillisk.

Den gjeldende ISO-standard for transkribering (translitterering) fra bl.a. kyrillisk skrift for ukrainsk til latinsk skrift heter: ISO 9:1995 Information and documentation – Transliteration of Cyrillic characters into Latin characters – Slavic and non-Slavic languages.